

Mazpilsētu specifika apgrūtinās operatoru darbu

Vai esam gatavi šķirot bioloģiski noārdāmos atkritumus?

Iepriekš jau rakstījām, ka ar janvāri Latvijā būs obligāta bioloģisko atkritumu šķirošana. Pēc publikācijas saņēmām no lasītājiem dažus praktiskus jautājumus, uz kuriem sniegsim atbildes. Noskaidrojām operatoru gatavību brūno konteineru uzstādīšanai, un to, ka ne visi jautājumi ir atrisināti, kā dēļ realitātē bioloģisko atkritumu šķirošana dažviet, visticamāk, kavēsies.

GINTAS GRINCĒVIČAS
TEKSTS UN FOTO

Ērti un izdevīgi — plastmasas spainītis

Pilsētniekiem lielākas neērtības bioloģisko atkritumu šķirošanā sagādā to nodalīšana no sadzīves atkritumiem, uzglabāšana un nogādāšana uz konteineru. Pieliekot minimālu darbu, viss ir paveicams, piedevām, no tā tiek gūts papildu labums — nepieciešamība iznest sadzīves atkritumu maisu kļūst retāka.

Kāda mūsu lasītāja interesējās par iespēju izmantot bioloģiski noārdāmo atkritumu maisus. Teorētiski tāda iespēja pastāv, taču arī šo konkrēto maisiņu izgatavošanā tiek izmantotas vielas, kas ietekmē tā noārdīšanās ātrumu, kas pārstrādes procesā var nodarīt kaitējumu, tādēļ ne visi poligoni pieņem bioloģisko materiālu, kas satur šos maisiņus. Tāpat jāņem vērā, ka tos par brīvu nevienam nedala. Lielākoties tie nopērkami specializētajos bezpakojuma veikalos un maksā krievu dārgāk par ierastajiem atkritumu maisiem. Piemēram, veikalā "Burka" Rīgā 30 litru bioloģiski kompostējamie atkritumu maisi maksā 5,10 eiro, iepakojumā — 20 maisiņu. No personīgās un citu bioloģisko atkritumu šķirotāju pieredzes jā saka, ka visparocīgāk bioloģiskos pārpalikumus uzglabāt plastmasas spainī ar vāku. Piemēram, veikalā "Māja" Aizkrauklē nopērkami dažādu tilpumu spainīši, kas maksā no 0,64 eiro līdz 0,77 eiro. Spainīši ir roturīti, kas noder, dodoties uz brūno konteineru, un vāks, kas labi nofiksējas, bloķējot nevēlamas smakas.

Bioloģiskie atkritumi mājāsaimniecībā veidojas ik dienu — no ēdiena gatavošanas un maltiņas pārpalikumu veidā. Atdalot bioloģisko materiālu, nepieciešamība iznest sadzīves atkritumus sarūk. Manā divu cilvēku ģimenē, šķirotot ne tikai bioatkritumus, bet arī stiklu un papīru, sadzīves atkritumu maisu nepieciešams iznest retāk nekā reizi nedēļā.

Joprojām daudz nezinām

Aizkraukles novada domes deputātiem vēl jāpieņem noteikumi par bioloģisko atkritumu izvešanas biežumu, kas var ietekmēt pakalpojuma izmaksas.

Sobrīd vēl nav arī pilnīgas skaidrības, kā un kad privātmāju īpašnieki varēs aizpildīt iesniegumu par mājkompostēšanas pieteikšanu.

Uldis Riekstiņš, Aizkraukles novada pašvaldības izpildedzinātājs, domā, ka visprātīgāk to būtu darīt ar atkritumu apsaimniekotāju starpniecību. Teorētiski iesniegumu varētu aizpildīt arī Aizkraukles novada mājaslapā. Visticamāk, šī būs likuma norma, kuru izpildīs ar kavēšanos. Zināms tikai ir tas, ka maksa par bioloģisko atkritumu šķirošanu rēķinā būs izdalīta kā atsevišķa pozīcija.

Paradumu iedzīvināšana prasa laiku

Ričards Aksels Ozoliņš, SIA "Getliņi EKO" ārējās komunikācijas vadītājs, stāsta:

— Eiropas Padomes direktīva paredz, ka no 2035. gada poligonus drīkstēs apglabāt tikai 10% no vietas radītajiem sadzīves atkritumiem. Ko tas nozīmē ikvienam no mums? Ir pēdējais brīdis sākt šķirot īpaši rūpīgi, lai mazinātu apglabāto sadzīves atkritumu apjomu. Ministru kabineta noteikumi paredz, ka no nākamā gada bio atkritumu šķirošana kļūst obligāta visā Latvijā.

Ko nozīmē obligāta šķirošana? Pirmkārt, brūno bio konteineru infrastruktūras ieviešanu — gan pie daudzdzīvokļu namiem, gan privātmājām, gan iestādēm un uzņēmumiem. Daudzi skeptiķi varētu protestēt — kāpēc šķirot? Dati liecina, ka Latvijā ap 30% — 40% no vietas radītajiem sadzīves atkritumiem, kas no nācējais gada bio atkritumu šķirotājiem jāņem vērā, ir bio atkritumi — pārtikas paliekas, dārzeņi, telpaugu un citi organiskie atkritumi. Bio atkritumi tiek šķiroti jau tagad, tomēr nepietiekamā apmērā. Tiem nonākot nešķirotos sadzīves atkritumu konteinerā un pēcāk atkritumu izvešanas auto, sajaucas ar citiem nešķirotajiem sadzīves atkritumiem, kā rezultātā rodas mitra un neīra atkritumu masa.

Sobrīd aizvien vairāk iedzīvotāju pilsētās sākuši šķirot bio atkritumus, tomēr ceram, ka iedzīvotāju iesaiste būs aizvien lielāka un atkritumu poligona kalnā varēsīm noglabāt mazāk atkritumu. Iedzīvotāju paradumi mainās, bet, protams, paradumu iedzīvināšana prasa lai-

ku un to rāda arī citu Eiropas valstu pieredze.

Turpinās pakalpojumu kā līdz šim

Andris Ziemeļis, SIA "Eco Baltia vide" direktors, skaidro:

— SIA "Eco Baltia vide" šobrīd Plāņuju apvienībā jau nodrošina iespēju šķirot bioloģiski noārdāmos atkritumus. Iedzīvotājiem un uzņēmumiem, tostarp namu apsaimniekotājiem, ir iespēja pieteikt dažāda tilpuma speciālos šķirošanas konteinerus — 0,12 m³, 0,24 m³ un 0,66 m³. Tie lietošanai tiek piešķirti bez maksas, savukārt maksa par bio atkritumu apsaimniekošanu ir zemāka, nekā par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu — atbilstoši valsts normatīvajos aktos noteiktajam patlaban tā veido 80% no izmaksām, kas tiek veiktas par nešķirotu atkritumu izvešanu. Arī nākamgad, kad stājas spēkā prasība visā Latvijā nodrošināt bioloģisko atkritumu šķirošanu, "Eco Baltia vide" plāno turpināt pakalpojumu Plāņuju apvienības iedzīvotājiem līdzvērtīgā apmērā kā līdz šim. Pašreiz tiek gaidīts apstiprinājums par šo atkritumu nodosānu reģionālajā atkritumu poligonā, kas ir par pamatu tam, lai mēs varētu noteikt arī zemākas izmaksas par bio atkritumu apsaimniekošanu.

Labas sadarbības piemērs

Elīna Saulīte, atkritumu apsaimniekošanas uzņēmuma "Kilupe", kas apsaimnieko atkritumus Skrīveros un Koknesē, valdes locekle, stāsta:

— Konteineru apkalpošanu katrs apsaimniekotājs nosaka individuāli. Mums brūnajiem konteineriem ir noma maksā. Izvešanu nodrošinām ar konteineru maiņu — katru reizi pēc izvešanas klients pretī saņem tukšu un tīru konteineru. Bioloģiski noārdāmo atkritumu konteineri izvietoti pie vairākiem daudzdzīvokļu mājām Koknesē, kur ir arī citi šķirotu atkritumu konteineri. Rudenī bioloģisko atkritumu konteinerus izvešam divas reizes mēnesī, ziemā — vienu reizi mēnesī. Lēmumu par laicīgāku brūno konteineru uzstādīšanu pieņemām kopā ar apsaimniekotāju. "Kokneses komunālie pakalpojumi" vērsās pie mums, izstāstījām piedāvājumu, vienotājamies par piemērotāko un uzstādījām konteinerus. Tas ir labas sadarbības piemērs, lai būtu labs re-

IZDEVĪGI UN PRAKTISKI. Plastmasas spainis ar vāciņu ir viens no praktiskākajiem bioloģisko atkritumu uzglabāšanas veidiem mājokļos.

zults, ieinteresētām jābūt abām pusēm. Koknesē iedzīvotāji šķiro labi, atbilstoši norādījumiem. Daudzuma apjoms uz kopējā fona pagaidām gan ir salīdzinoši niecīgs. Arī turpmāk brūno konteineru uzstādīšanu saskaņosim ar apsaimniekotāju. Publiskajos dalīto atkritumu laukumos, kāds, piemēram, ir pie Skrīveru stacijas, bioloģiskos konteinerus neuzstādīsim. Ja tajā kāds iemetīs neatbilstošu saturu, nebūs, kas sedz ar izvešanu saistītās izmaksas. Brūnos konteinerus liekam tikai pie daudzdzīvokļu mājām, vienoties ar namu apsaimniekotāju, jo tas tomēr ir maksas pakalpojums. Aizkraukles novada pašvaldība ir interesējusies, vai varēsīm šo pakalpojumu nodrošināt. Esam apliecinājuši, ka konteineri mums ir un problēmu nebūs. Ir iedzīvotāji, kas bioloģisko atkritumu izmešanā izmanto bioloģiski noārdāmos atkritumu maisus. Īpaši populāri tie ir lielākās pilsētās, piemēram, Ogrē. Labāk tomēr būtu šos bio maisiņus neizmanto. Konkrēti Ogres atkritumi tiek vesti uz atkritumu poligonu "Getliņi". Viņiem ir ļoti strikti noteikumi, vairāki bio maisiņi netiek pieļauti, jo dažiem sastāvā ir lietišķas plēves piemaisījums, kā dēļ sadalīšanās nenotiek kā vajadzētu.

Sāks ar mājkompostēšanu

Jānis Bisenieks, "Vidusdaugavas SPAAO", kas apsaimnieko atkritumus Neretā un Jaunjelgavā, valdes loceklis teic:

— Mērķis ir skaidrs, bet tas ir ļoti sarežģīti izpildāms. Pēc līdzšinējās pieredzes Aizkrauklē, kā arī Jēkabpilī, redzam, kas nonāk bioloģiskajos konteinerus. Ir cilvēki, kas brūno konteineru izmanto, lai vienkārši atbrīvotos no sadzīves atkritumiem. Saprotam, ka sākumā saturs būs nederīgs, cilvēki bio atkritumus izmetīs ar plastmasas maisiņiem. Liela problēma būs attālumam. Jēkabpilī nedēļā viedēji tiek savākti 700 kilogrami bioloģisko atkritumu. Ja vēlamies šo pakalpojumu — biolo-

ģisko atkritumu šķirošanu — nodrošināt Neretā, tas izmaksās dārgi. Ar lielo mašīnu, tērējot degvielu, kopā nāksies nobraukt aptuveni 140 kilometru, lai savāktu un uz poligona aizvestu, labākajā gadījumā, pāris simtu kilogramu bioloģiski noārdāmo atkritumu.

Mēs esam iespiesti cenu rāmī. Ir noteikts, ka bioloģiski noārdāmo atkritumu maksai ir jābūt 60% apmērā no sadzīves atkritumu savākšanas tarifa. Ziemas mēnešos arī sadzīves atkritumi piesalts konteineriem. Ja tikai reizi nedēļā brauksim iztukšos brūnos konteinerus uz Jaunjelgavu vai Neretu, mēs tā saturu nespēsim viegli dabūt ārā. Tas ir arī loģistiskas pieejamības jautājums. Ja Jēkabpilī uz vietas var atvest konteineru, atladināt siltumu, iztukšot to un iztīrīt, braucot tālākos posmos, mēs to nevaram nodrošināt. Tā vairs nav uzņēmējdarbība, šī pakalpojuma nodrošināšanai pamatā nav dzīvotspējīga biznesa. Lai gan ir prasība ar janvāri šķirot bioloģiskos atkritumus, operatori nav gatavi to darīt mazaizsācīgas pilsētās. Vajadzēja ņemt vērā mazpilsētu specifiku, kur nav daudz ēdinātāju un iestāžu, arī bio atkritumu ir mazāk un to, kas ir, prātīgāk būtu realizēt mājkompostā.

Cilvēki mēdz neaizvērt konteineru vāku, tas savukārt piesaista dažādu dzīvniekus. Pēdējais gads ir pagājis, meklējot piemērotākus konteinerus. Sobrīd bio atkritumiem izmanto parastos brūnos konteinerus.

Sobrīd vienīgā skaidrība ir par privātmājām. Mudināsim iedzīvotājus veikt mājkompostēšanu, veidosim mājkompostēšanas reģistru, lai parādītu, ka tomēr kaut kāda daļa bio atkritumiem nenonāk sadzīves atkritumos. Pagājušonedēļ šo jautājumu apsprieda arī Latvijas Pašvaldību savienībā un daudzi atzina, ka nav vienotas sistēmas, katrs mēģina, kā māk. Nevienam nepiedāvā vienotu pieeju, kā rezultātā katram operatoram sistēma ir jāizstrādā no jauna. Jautājumu šobrīd ir vairāki nekā atbildi, tādēļ sāksim ar mājkompostēšanu, kas ir pārskatāmāka un saprotamāka. ♦

Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par materiāla saturu atbild laikraksts "Staburags".